

GUIA PRÀCTICA SOBRE ELS PROJECTES EDUCATIUS DE BARRI

**Ajuntament
de Barcelona**

**FUNDACIÓ
FERRER I GUÀRDIA**

GUIA PRÀCTICA SOBRE ELS PROJECTES EDUCATIUS DE BARRI

QUÈ ÉS UN PROJECTE EDUCATIU DE BARRI (PEB)?

Un Projecte Educatiu de Barri (PEB) representa el desplegament a nivell de barri del Projecte Educatiu de Ciutat (PEC). Aquest desplegament no representa una adaptació de les línies de treball d'un PEC existent a nivell de ciutat, sinó que disposa d'identitat pròpia, definint i desplegant una intervenció específica adaptada a les prioritats educatives del barri on es desenvolupi. En termes generals això no representa cap canvi en l'enfocament general que planteja un PEC, tot i que de forma operativa sí que requereix certes adaptacions de les possibles intervencions a realitzar, atenent a les limitacions competencials i la seva vinculació amb la resta del municipi. En aquest sentit, cal fer una lectura d'aquest document tenint en compte que l'aproximació que es realitza es basa en la definició general d'un PEC, que s'ha d'operativitzar a una escala de barri, reflectida en la proposta de funcionament i desplegament.

Un PEB és un instrument de planificació estratègica realitzat a través de la participació ciutadana per fer possible i operatiu el concepte de ciutat educadora. És una eina que ha de permetre al conjunt de la ciutadania i a l'administració participar en la definició de les polítiques educatives locals, contribuint en la construcció d'un model de ciutat on l'educació és clau.

Es busca el compromís ciutadà amb l'educació. El punt de partida és que l'educació és un procés permanent d'aprenentatge al llarg de tota la vida, que va més enllà de l'escola. En la seva corresponsabilitat d'allò públic, la ciutadania ha de disposar de la capacitat per incidir en les polítiques educatives des d'una aproximació de la coproducció d'aquestes.

El PEB és un instrument que ha de permetre al conjunt de la ciutadania –conjuntament amb l'ajuntament– participar en la definició de les polítiques educatives locals que contribueixin a la construcció d'un model de ciutat educadora. El PEB ha de permetre intervenir en la prioritització dels principis, objectius, metodologies i programes que han de guiar l'acció educativa del barri.

Per què un PEB?

- Perquè l'educació és una eina fonamental en la construcció d'una societat millor en la lluita contra l'exclusió i les desigualtats socials.
- Per afavorir dinàmiques generadores de cohesió social i sentit de pertinença.
- Per fomentar la implicació del conjunt dels agents educatius i reforçar els vincles entre la ciutadania.
- Per promoure la participació, el sentit de ciutadania i l'enfortiment de la democràcia.

Les 4 vessants del PEB:

- Reflexió, debat i conscienciació: Un PEB és un espai de reflexió, debat i aprenentatge al voltant de l'educació i el paper que hi juga el barri i dels seus diferents agents.
- Participació i incidència política: Un PEB és un projecte participatiu d'intervenció en l'àmbit educatiu. És un procés per tal que la ciutadania digui la seva al voltant de l'educació.
- Planificació estratègica: Un PEB és un full de ruta de la política municipal en matèria educativa. A través de la participació ciutadana es defineix un pla estratègic on es relacionen els principals eixos, objectius i línies de treball sobre educació.
- Acció: Un PEB és un projecte de coresponsabilitat social des d'on s'impulsen, es dissenyen i es realitzen projectes d'intervenció educativa.

Finalitat del PEB

Consensuar entre les institucions, les associacions, les entitats i la ciutadania del barri les línies polítiques educatives i les actuacions prioritàries que les han de desplegar. Es vol que l'elaboració del PEB impliqui la creació d'un espai de debat i reflexió sobre el que hauria de ser la política educativa del barri.

Objectius del PEB

- Contribuir a la igualtat d'oportunitats en l'àmbit educatiu.
- Generar debat sobre l'educació i sobre el barri i per extensió, sobre la ciutat.
- Orientar les polítiques educatives del barri. Una mena de "pla de mandat" en educació per impulsar accions concretes.
- Conscienciar a les persones i organitzacions de la seva capacitat educadora. Reconeixent i valoritzant tot allò educatiu més enllà de l'escola.
- Detectar necessitats i demandes educatives del territori i promoure actuacions de millora.
- Millorar la coordinació escola-entorn. Optimitza i difon els recursos existents, tant institucionals com privats, que facilitin desenvolupar la tasca educadora en tots els escenaris socials.
- Millorar les dinàmiques socials i participatives del territori.

COM FUNCIONA UN PEB?

El PEB basa el seu funcionament a través de la participació ciutadana, que té el protagonisme a l'hora de realitzar la reflexió i el debat que ha de marcar el model educatiu del barri, les seves prioritats i línies de treball; alhora que ha de representar un impuls per construir la ciutat educadora a través de la realització d'intervencions (activitats, recursos, campanyes...) en matèria educativa.

Per tal de fer efectiva les quatre vessants del PEB, aquest es dota dels següents mecanismes:

Mecanismes de participació:

Els mecanismes de participació d'un PEB haurien de ser alguna cosa més que processos puntuals de consulta pública no vinculants entorn de plans d'actuació predefinits "des de dalt", o l'organització esporàdica de sessions de treball en comissions temàtiques.

Fòrum

El Fòrum Educatiu de Barri. Es tracta de l'òrgan plenari i estable de participació entorn del PEB. L'objectiu bàsic és generar un espai obert de corresponsabilitat territorial i d'articulació cívica sobre la realitat educativa del barri, on hi siguin representats tots els agents i les institucions més significatives presents en el territori, a més de tots aquells ciutadans i ciutadanes que hi vulguin participar. En definitiva, aquest canal representaria l'expressió visible a cada barri del que podríem anomenar "compromís cívic amb l'educació", entre ciutadania i administracions.

- Funcions: Espai obert de participació amb diferents objectius segons el moment del procés ja sigui informatiu, deliberatiu o de presa de decisions. També és un espai de devolució a la ciutadania del que es va treballant en el PEB i de validació i seguiment de les actuacions.
- Qui el forma: Obert a la participació de tota la ciutadana.
- Freqüència de trobades: Anual

Grups de treball

Per tal de desplegar les capacitats del PEB es proposa, sempre que sigui possible, generar grups de treball que desenvolupin temes concrets. Aquests grups han de disposar de certa autonomia de funcionament per tal d'adaptar el seu treball a l'objecte que ha motivat la seva creació. Els grups de treball representen el desplegament sectorial del Grup Impulsor per tal d'incrementar la seva capacitat d'acció. Per això, en cas que no es disposi de la capacitat de generar aquest espai, les seves funcions seran assumides pel Grup Impulsor.

- **Funcions:** Desplegar els debats sectorials i específics que ajudin a identificar les prioritats i posicionaments envers l'educació. Desenvolupar actuacions (activitats, recursos, projectes, campanyes) per a la materialització de les reflexions generades als debats.
- **Qui el forma:** Agents educatius del municipi (representants dels centres escolars, AMPAS, entitats socioculturals i esportives, etc.) i persones a títol individual.
- **Freqüència de trobades:** Segons la voluntat de cada grup.

Mecanismes de gestió:

Per tal de recolzar, coordinar i gestionar coherentment i de forma eficaç la canalització dels processos de participació i el desplegament de les actuacions del pla estratègic, es proposa la consideració dels següents òrgans de gestió (política i operativa).

Grup impulsor (GIPEB)

Nucli operatiu de treball permanent per al desplegament del PEB, l'impuls de la participació que l'ha de fer possible i la coordinació amb els diferents agents que hi estan relacionats. Com a criteris generals, s'apostaria per la constitució d'un grup impulsor format per individus amb visions informades (i mútuament contrastats) sobre determinades realitats del territori: món de l'escola, de l'educació en el lleure, del sector comercial, empresarial, veïnal, de l'acció contra l'exclusió, de l'administració municipal, etc.

- **Funcions:** Les funcions del Grup Impulsor tenen una vessant operativa i de gestió realitzades de forma conjunta amb l'Àrea d'Educació del districte. Impulsar, liderar i l'acompanyament general al PEB. Definir i acompanyar en el desenvolupament de les actuacions que han de desplegar el PEB. Promoure i acompanyar els processos de participació que alimentin el debat del PEB. Fer de pont i coordinar els diferents processos i agents involucrats en el PEB. Realitzar el seguiment i avaluació del desplegament del PEB. Fer de pont entre l'esfera social i la institucional
- **Qui el forma:** Agents educatius del municipi (representants dels centres escolars, AMPAS, entitats socioculturals i esportives, etc.), la comissió tècnica del PEB, i persones a títol individual.
- **Freqüència de trobades:** mensual

Comissió Tècnica

Espai que ofereix cobertura tècnica al procés, coordinant les diferents intervencions i els diferents espais de gestió.

Funcions:

- Generar vincles entre els agents del PEB i els diferents agents educatius del barri i la ciutat.
- Desenvolupar tasques de seguiment i avaluació.
- Comunicació i difusió del PEB: convocatòries, notícies, donar compte dels resultats, etc.
- Dinamització del Grup Impulsor i les possibles comissions de treball: convocatòries, actes, documents, facilitar recursos, impuls en la recerca de nous integrants, etc.
- Relació i coordinació amb la resta de les àrees municipals per al desenvolupament de les diferents intervencions i propostes PEB.
- Coordinació amb els agents externs que donen suport al procés.
- Suport a la realització de les diagnosis: mapa sociodemogràfic, mapa escolar, mapa de visions i mapa de recursos educatius.

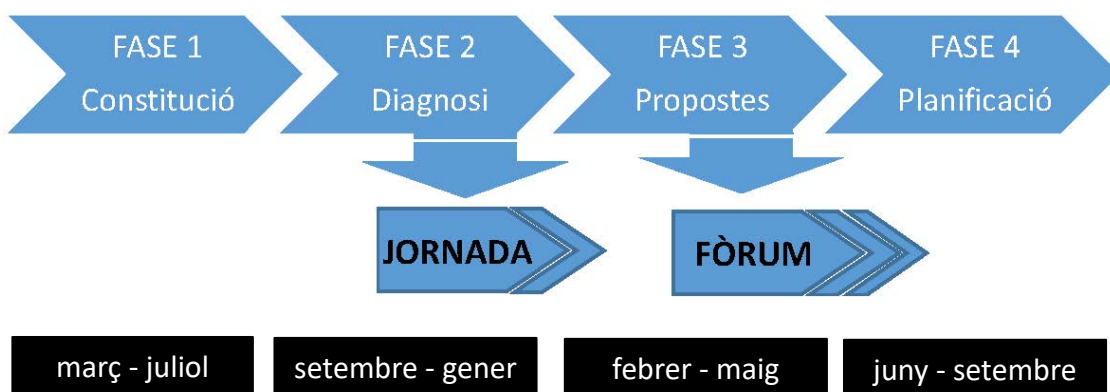
Composició: Representants del districte de Gràcia, de l'IMEB, del Consorci d'Educació de Barcelona amb el de suport tècnic de la Fundació Ferrer i Guàrdia.

COM ES DESENVOLUPA EL PEB?

El procés del PEB es compon de dos etapes ben diferenciades. Una etapa prèvia que es basa en la seva construcció i una segona etapa en un procés de cicle continu que comença amb el seu desplegament, la seva posterior avaluació, per tornar a iniciar de nou el seu cicle a través del disseny de noves intervencions, implementació i avaluació. A aquest cicle, cal incorporar l'avaluació continuada que ha de definir moments significatius per valorar de forma integral tant el procés com el propi contingut substantiu del Pla.

El procés de construcció del PEB

L'objectiu de la primera etapa és generar l'impuls inicial per a la seva posada en marxa i generar un procés de debat obert entre la ciutadania que ha de permetre assentar les seves bases i construir les estructures al voltant de les quals s'ha de vehicular la seva acció. L'etapa prèvia es compon de 4 fases:

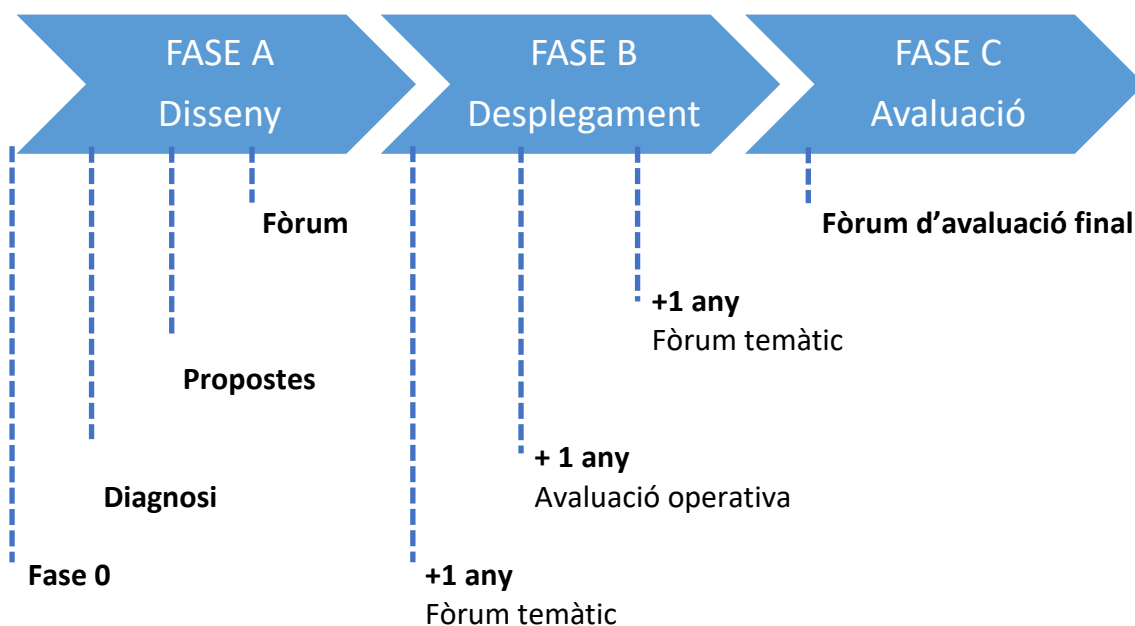
- **Fase 1:** Realització de la diagnosi (Mapa sociodemogràfic, Mapa escolar, Mapa de recursos educatius, Mapa de visions educatives) per obtenir una radiografia inicial de la situació de l'educació al municipi. A través de la diagnosi participada (Mapa de visions: grups de discussió, participació als centres educatius i participació de les famílies), aquesta fase ha de promoure el debat al voltant de la ciutat educadora i del propi PEB, alhora que ha de facilitar el posterior debat per a la definició de les prioritats educatives.
- **Fase 2:** Presentació del procés a la ciutadania mitjançant unes jornades en les que a través de la presentació de la diagnosi es consensuen i prioritzen les que es considera com a prioritats educatives del barri. Aquesta fase es desplega de forma paral·lela a través de la creació del Grup Impulsor.

- **Fase 3:** Realització de propostes que donin resposta a les prioritats educatives. Amb el col·laboratge entre el Grup Impulsor i els agents institucionals, es tornarà a obrir un espai de participació per tal que els diferents agents del barri i la ciutadania en general facin propostes d'intervenció per tal d'afrontar les necessitats detectades.
- **Fase 4:** Fòrum de l'educació: en base al procés participatiu de propostes, definirà els objectius del PEB i les línies d'actuació que s'hauran de desplegar per tal d'assolir-los.

El procés de desplegament del PEB

Una vegada realitzat el 1r Fòrum, es disposarà d'un pla estratègic confeccionat de forma col·lectiva, que haurà de guiar les línies d'actuació del barri en matèria educativa per tal de desplegar la idea de ciutat educadora. Aquest pla estratègic es planteja amb un horitzó temporal d'un mínim d'un any, pel que periòdicament s'haurà de realitzar un nou Fòrum en el que avaluar el pla anterior, incorporar noves aportacions a la diagnosi sobre l'educació al barri, i definir les noves actuacions que se'n derivin de l'anàlisi realitzat. I aquí el Grup Impulsor tindrà un paper clau en l'acompanyament del disseny, desplegament, seguiment i avaluació del PEB.

El PEB es planteja inicialment amb una durada de 4 anys. Al llarg d'aquest període es realitzarà un Fòrum anual, dos d'ells per debatre i analitzar una temàtica concreta, un a l'equador del procés per a la realització d'una avaluació operativa inermítja i un final per a la realització d'una avaluació de tot el procés, i la definició d'un nou pla estratègic.

PER SABER MÉS

Documents i enllaços

Diputació de Barcelona. Àrea d'Educació (coord.); IGOP (2009). [Projectes educatius de ciutat: Un procés permanent: revisió metodològica 2008](#). Barcelona: Àrea d'Educació. 100p. (Documents de treball; 5).

Diputació de Barcelona. Àrea d'Educació (coord.); IGOP (2005). [Els projectes educatius de ciutat : anàlisi de l'experiència acumulada: nova proposta metodològica](#). Barcelona: Àrea d'Educació. 112 p. (Guies Metodològiques; 7).

Collet, J. i Subirats, J, (2016). [Educación y territorio: 15 años de Proyectos Educativos de Ciudad en Catalunya \(España\). Antecedentes, evaluaciones y perspectivas actuales](#). Scripta Nova, 532. Universitat de Barcelona.

[Carta de les ciutats educadores](#)

[Diputació de Barcelona: Projecte Educatiu de Ciutat](#)

[Xarxa PEC](#)

Què han fet alguns PEC?

- Mostra d'entitats
- Projecte d'aprenentatge i servei per a joves
- Maletes pedagògiques
- Xarxa d'intercanvi de coneixements
- Consell d'infància
- Conferències-xerrades-debats
- Horts urbans
- Camins escolars
- Premis a projectes educatius
- Festa de l'educació
- Educa en xarxa: programa de ràdio
- Espais familiars: espais per educar, compartir i aprendre.
- Educòmetre
- Recursos pedagògics: motivació, respecte, salut, esforç, acompanyament...
- Butlletí educatiu
- Jornades sobre educació
- Escola de mares i pares
- Projectes educatius: lectura, civisme, salut, convivència, gènere, mediambient...

- Projectes escola: fracàs escolar, innovació, coordinació, oferta formativa, extraescolars...

Ciutats educadores

A Catalunya fa anys que els municipis aposten per convertir-se en ciutats i viles educadores. Seguidament et relacionem alguns PEC accessibles a través de la xarxa:

- [Barcelona](#)
- [Tarragona](#)
- [Sant Boi de Llobregat](#)
- [Cerdanyola](#)
- [Viladecans](#)
- [Manlleu](#)
- [Granollers](#)
- [Vic](#)
- [Arenys de Munt](#)
- [Vilassar de Dalt](#)
- [Torelló](#)
- [Sant Andreu de Llavaneres](#)
- [Santa Perpètua de la Moguda](#)
- [Begues](#)
- [Castellbisbal](#)